

# Bristande förståelse för allmänhetens rätt till insyn

19 juni, 2013

**"Se till att kunskapen om banden hålls inom en så snäv krets som möjligt." Uppmaningen att mörka existensen av de så kallade tsunamibanden som förvaltningschefen vid regeringskansliet sände till en IT-tekniker är ett av de få lika gyllene som förskräckande exemplen på hur myndighetsföreträdare ser på offentlighetsprincipen och hur de resonerar när de tror att ingen ska få veta.**

Nu fick vi veta. Men sanningen var inbäddad i ett antal ryska dockor. När undertecknad begärde ut e-breven tog Säkerhetspolisen fram sin slentrianstämpel och sekretessbelade e-breven, inte bara en gång utan två gånger, med hänvisning till att ett utlämnande skulle kunna försvåra Säpos arbete att skydda rikets säkerhet och bekämpa terrorismen.

Kammarrätten talade om var skåpet skulle stå och dåvarande Säpo-chefen höll räfst och rättarting efter att Justitiekanslern (JK) inlett ett tillsynsärende.

**Jag tror inte att riksdagens** konstitutionsutskott (KU) som kollektiv kan bli förbannat och utskottet bör väl heller inte bli det. Men i sitt betänkande om tsunamibanden konstaterar utskottet att "felaktiga uppgifter lämnades från Regeringskansliet till utskottet under den förra granskningen". Några månader efter att e-breven sändes fick nämligen KU beskedet i början av 2006 att e-posttrafiken till och från regeringskansliet under och efter tsunamin 2004 var raderade.

I den bästa av världar hade regeringskansliet tagit till sig KUs uppmaning att skärpa sina rutiner och börja leva efter inte bara offentlighetsprincipens bokstav utan också dess anda.

Men så har det inte blivit.

**När JO riktar kritik mot regeringskansliet** för att det inte lämnar ut offentliga uppgifter i tid svarar regeringskansliet fåordigt och förskönande. Ett utlämnande beskrivs som att det tagit drygt två månader när det i själva verket handlade om elva veckor, nästan tre månader. Mellan raderna kan man läsa att JO anser sig ha blivit snorkigt bemött och att regeringskansliet synes anse att hanteringen varit korrekt och godtagbar.

Lika korthuggen och oengagerad uppträder statsminister Fredrik Reinfeldt inför KU under vårens granskning när insynen i regeringskansliet nagelfars. Då hade näringsminister Annie Lööf tidigare blivit utfrågad och lämnat felaktiga uppgifter till KU och tvingats be om ursäkt. Men trots ursäkten är det uppenbart att ministern visste om att uppgifterna lämnats ut muntligen till Ekot när hon framträdde i KU första gången.

**Utrikesdepartementet och minister Bildt** samt ytterst statsministern har fått kritik från såväl KU som JO för sin långsamhetsprincip vid utlämnande av handlingar. Då tvådde Carl Bildt sina händer och skyllde ifrån sig nedåt i organisationen.

Närmast lika sorglustigt blir det när socialminister Göran Högglund ska försvara att uppgifterna om statens försäljning av apoteken inte lämnas ut. Av hänsyn till affärssekretess får vi bara veta klumpsumman för försäljningen och att staten fick "bättre betalt än vi räknat med". Samtidigt kunde ekonomireportern Peter Rawet berätta att en av de ursprungliga köparna fick ut dubbelt så mycket när riskkapitalbolaget sålde apoteken vidare. Rawet pressar Högglund som ser allt mer obekvämt ut med situationen och gör en ringholmare genom att upprepa svaret att uppgifterna om varje försäljning inte kan lämnas ut.

**Nu förvaras inte köpeavtalen** på regeringskansliet. Genom att bilda ett särskilt aktiebolag, Apoteket

Omstrukturering AB (OAB), med staten som huvudägare kan försäljningsbeloppen döljas. För sådana bolag gäller inte offentlighetsprincipen och i köpeavtalen finns enligt departementet "bestämmelser om ömsesidig sekretess" enligt "gängse affärsjuridiska principer". En regering med ambitionen att vara transparent i hur medborgarnas tillgångar hanteras hade kunnat ställa som krav inför en försäljning att beloppen skulle bli offentliga.

I kölvattnet efter den så kallade Saudiaffären begär Ekot att få del av ett e-brev och en bilaga från försvarsdepartementet. Men de har aldrig blivit diarieförda utan i stället har uppgifterna förts in i ett nytt dokument som klassas som arbetshandling. I Dagens Nyheter skyller departementet på att en enskild "opolitisk tjänsteman" begått ett fel. När undertecknad får KU att avhemliga handlingarna uppdagas att departementet degraderat en allmän handling till arbetshandling som sekretessbeläggs när den sänds till KU. Det är som att ha en bulle och göra deg av den.

**Listan kan göras lång** över de försumligheter, bristande rutiner, medvetna mörkningar och halvdragningar som regeringskansliet gjort sig skyldig till. Det är extra bekymmersamt att det gäller regeringskansliet eftersom det sänder felaktiga signaler till alla de myndigheter som sorterar under regeringen. Varför ska de följa lagen när "chefen" inte gör det? Och varför ska de visa respekt för riksdagens konstitutionella ansvarsutkrävande och "bokstavskombinationer" som KU och JO? Praktiska problem kommer att uppstå och gränsdragningar är inte alltid självklara utan kräver såväl omtanke som eftertanke. Men den systematik med vilken felen upprepas och de ansvariga statsrådets inställning visar att det inte handlar om enstaka misstag, missförstånd eller missgrepp utan snarare om ett kroniskt tillstånd som bottnar i en bristande förståelse för varför allmänhetens rätt till insyn finns reglerad i grundlag.

**Om det saknas vilja** att göra rätt och tillgodose allmänhetens rättigheter saknas däremot inte en hög svansföring i internationella sammanhang som till exempel EU. Regeringens särskilda myndighet för att främja frihet på nätet och öppenhet, Svenska institutet, förklarar att "Sverige har en stark tradition av yttrandefrihet och transparens ... För Svenska institutet är det en viktig fråga i arbetet med Sverige-bilden utomlands."

Förmår regeringen inte bryta sin egen bristande tillämpning av de regler de står med i internationella sammanhang minskar trovärdigheten och svansen ändrar vinkel mot en allt mindre ståtlig position mellan benen.

**Nils Funcke**

## KOMMENTARER

Det finns 0 kommentarer på sidan.

---

Kommentera